

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem **popolnoma zastonj**. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

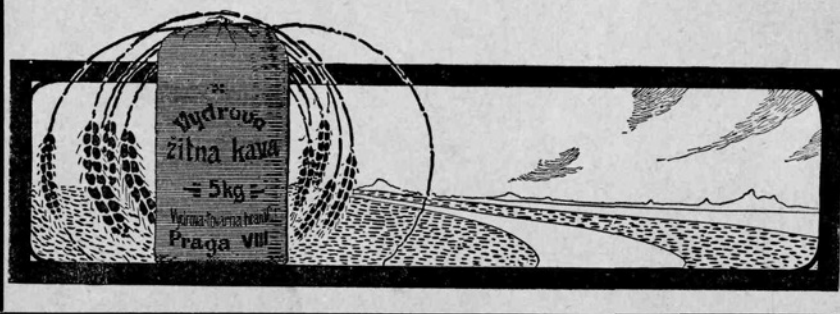
Vydrova žitna kava

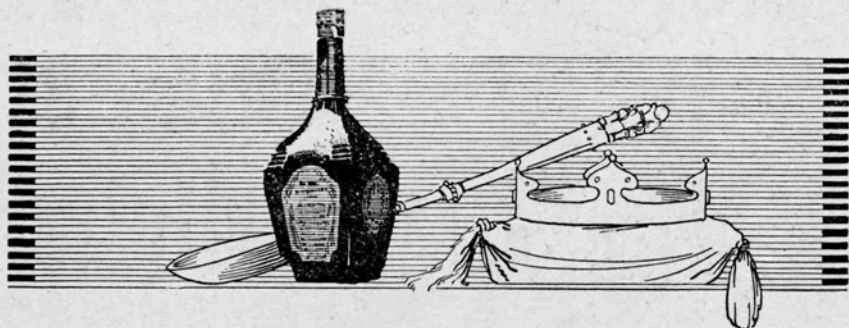
si je pridobila v desetih letih svojega obstanka, prvo mesto med kavinimi primesmi. Vendar čemu hvaliti, ker se vsak sam lahko prepriča o njeni dobroti. Prosimo Vas tudi, da jo blagohotno priporočate.

V nekaterih družinah brani samo predsodek rabo Vydrove žitne kave, ker si mislijo, da iz žita ni kave. Istina je, da ni to ona strupena, zrnata kava, pač pa je zdravi in prijetno dišeči napoj. V tisočernih rodbinah se uživa sama brez primesi zrnove.

Otrokom dajajte vedno le samo Vydrovo žitno kavo. Nobena mati naj se ne ustraši truda kuhati kavo dvakrat, sploh pa lahko odlije prvi zavretek za otroke in ostalemu prida še nekoliko kavinih zrn za odrasle člene rodbine.

1 zavitek 5 kg. poštnine prosto 4 K 50 v.

Vydrov juhni pridelek.

Juha je vzrok in šele dobra juha pohvala gospodinje. Imate-li vedno dobro juho? Prejmete-li cenj. gospodinja pri sedanji draginji, kakor tudi pri izberi mesa vselej to, kar si želite?

In končno, imate-li v svoji obitlji take prijatelje govedine, da morate kupiti tako množino, ki je za močno juho potrebna? Brez dvoma bodele vedela kaj Vam je storiti, ako le napravite majhen poskus z Vydrovim juhni pridatkom.

Naš juhni pridelek ojači okus slabe juhe. stori isto pikantno in jo, kratko rečeno, spremeni tako, da se mora reči, da je juha odišavljena.

Pri pripravi tako zvanih ponarejenih juh, nadomestuje naš juhni pridelek meso popolnoma. Izkušena gospodinja si zna na ta način svoj jedilni program res lepo prenarediti. Zraven te juhe uporabi že malo prekuhanu meso za praženko, ali pa kupi že naprej kake druge vrste meso.

V vse omake, kakor tudi na pečenke dajajte namesto goveje juhe naš juhni pridelek!

1 steklenica $\frac{1}{2}$ kg K 3.—.

Vydrove juhne konzerve

gobove, grahove, lečnate, riževe in rezančne juhe so prava delikatesa. Krožnik juhe v 5 minutah in sicer krožnik izvrstne juhe.

Nas-li pohvalite?

Imajo-li tudi že naše juhne konzerve v Vaši jedilni shrambi stalen prostorček?

Ako pride na to, da se mora pripraviti krožnik juhe hitro in ceno, tedaj Vam naše juhne konzerve služijo izbornu. Veliko gospodinj je že vpeljalo naše juhe v svoj stalen juhni red.

Nikaka priprava, pa kaj se naredi! Včasih nam tudi primanjkuje časa, da bi se dolgo vrteli okolu ognjišča, torej takrat so naše konzerve zelo pripravne in zadovoljijo celo obitelj.

Priprava je docela priprosta: za eno porcijo se vrže 1 zvrhano žiico ene vrste v pripravljeno vodo, ter se pusti 5 minut (riževu juho nekoliko dalj) kuhati.

Po prvem poskusu si pa pripravite juho sami, ker nekateri imajo rajši redkejšo, drugi zopet gostejšo juho. Vsaj se lahko vstreže vsakemu.

$\frac{1}{2}$ kg zavitek K 1.50. 1 kg vseh vrst K 3.—.

LETNIK IV.

PRAGI, 1. OKTOBRA 1907.

STEV. 10.

GRIŠA:

NARODNA.

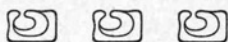
Lani sem snubil,
letos molčim —
lani sem ljubil,
letos živim!

Kapljica vinska
dušo hladi,
kaplja dolenjska
zlatih oči...

Deklica zvesta
vabi me v vas,
mlada nevesta
žametnih las.

Roka me boža
polna strasti —
lice kot roža
pesmi rodi...

Vedno jasneje
vince žari,
srce se smeje,
v glavi šumi!

IV. LAH:

DUH MESTNIH PARKOV.

SLIKA.

Zvečer je navadno varuh mestnih nasadov, strog mož z velikimi brkami, vrgel iz parka tudi malo pritlikavo osebo, ki se je navadno takoj molče izgubila med množico po ulicah. Poznali smo dobro strogega varuha z velikimi brkami in neprijaznimi očmi, ki je vsak večer ob desetih izganjal iz parkov vse zakasnele pare, ki so se bili tam zasanjali na klopeh in so pozabili, da je čas oditi domov. Poznali smo tudi malo osebo, ki je navadno zadnja priletela molče za nami pod pritiskom varuhovih neusmiljenih pestij kajti nabrali smo se bili v parku vsi, ki smo bili naše sorte in mi smo bili, ki smo se zasanjali po klopeh ter pozabili, da je čas iti domov, ker se je park ob deseti uri zapiral. Po dnevi smo delali ali pohajkovali po mestu, zvečer smo posedali po parkih. On je bil med onimi, ki ni delal niti pohajkoval po mestu. Bil je med vsemi izjema, kajti on je bil cel dan v parkih. Cel dan je bil tam in zvečer so ga morali

s silo vreči ven. Nič ni pomagalo, da so ga podili in preganjali, kajti parki so bili veliki in prostorni in tako se je selil cel dan od enega kraja do drugega. In če so ga zvečer vrgli pri vratih ven, je znal priti po noči čez ograjo in obzidje zopet v park in se je tam naspal. Bilo je tudi popolnoma brez pomena poditi ga, kajti klopi so bile po noči prazne in vse eno je, če spi kdo na njih ali ne. Nas so izgnali zvečer iz parkov zato, da bi ne poškodovali nasadov, no in končno so mogli imeti tudi druge pomisleke, ker mnogi tam niso sanjali sami, ampak s svojimi prijateljicami. On pa ni mogel škodovati nasadom, ki jih je ljubil tako, da bi bil ubil človeka, ki bi se bil dotaknil rastline v parku in prijateljice tudi ni imel. Vendar je moralo tudi za njega veljati pravilo, ki je stalo zapisano na vratih, da se morajo zvečer parki izprazniti. Ne bili bi mogli imeti boljšega varuha, nego je bil on, a niso ga hoteli. In to da ga niso hoteli, to je bilo, kar ga je delalo tako nesrečnega. In menda prav zato je tam hotel biti. Rekli so mu: duh mestnih parkov. Poznala ga je tudi gospoda, ki je hodila v parke na izprehod. Posedal je po klopeh in gledal po lepih nasadih okoli sebe. Delavci so delali tam in vrtnarji so nasajali rože. Poznali so ga tudi oni in mu niso bili prijazni, kajti duh mestnih parkov pogosto ni bil zadovoljen z njih delom. Pristopil je včasih k njim in rekel:

„To ni lepo, prav nič ni lepo . . .“

„Kaj pa ti veš!“

„Vem, da ni lepo.“

„Norec . . .“

Sklonil je glavo ni odšel ter jokal na skritem mestu v parku. Prišel je strogi varuh s velikimi brkami in neprijaznimi očmi, ter ga je prepodil, češ da nima pravice gospodariti v parku. In odšel je na drug kraj parka.

Od česa se je živil, ni vedel nihče, mogoče od skorij, ki so jih zgubljali otroci. Ampak delal ni, tudi ni imel kaj delati in ni imel komu delati.

Včasih je bilo drugače. Takrat je bil mlad in hotelo se mu je dela. Bil je vrtnar in je hotel delati v mestnih parkih. Zakaj bi ne delal tam, ko ga je to veselilo. Kako bi bilo vse to krasno. Imel je ljubico Varico in hotel je delati za njo. Obljubil ji je, ko se je bočil od nje, da dobi službo v mestnih parkih in jo vzame k sebi. Tam bi živela v oni hišici na koncu parkov in največji bogataš v mestu bi ne imel jednakega brivališča. Okoli in okoli bele hišice bi cvetele rože, zelenje bi se ji vilo ob zidu prav tja do ozkih vrat, prav do malih okenc. In tam bi prebivala z Varico. A v parkih bi bilo, kakor v nebesih. Vse mesto bi hodilo tja in občudovalo krasoto, posedali bi in sanjali sredi nasadov. Tako je mislil, ko je prišel v mesto za službo. Prišel je v parke in se ustavil pri vratarji:

„Službe išččin, dela, sem vrtnar . . .“

Vratar se je nasmehnil:

„Kaj meni mar!“

„Hočem okrasiti parke, verjemite“ . . .

„Naši parki so lepi brez vas.“

„Ampak delo se vsaj dobi?“

„Vprašajte varuha.“

In odšel je po zanemarjenih parkih in je poiskal varuha.

„Dela bi hotel v parkih, sem vrtnar.“

„Kaj? Imamo jih itak preveč.“

„Ampak jaz“ . . .

„Tam je vrtnar, njega vprašajte.“

In šel je k vrtnarju.

„Dela bi rad dobil v mestnih parkih, lahko mi zaupate.“

„Kaj naj zaupam?“

„Znam, razumem stvar“ . . .

Vrtnar se je zasmel.

„Tudi mi znamo, brate, ne potrebujemo nikogar . . .

„Ampak vsaj dela, kruha“ . . .

„Tam je inženir“ . . .

In odšel je k inženirju.

„Želel bi dobiti dela, gospod inženir.“

„Dela je v mestu dovolj, zidajo povsod.“

„Ampak hotel bi v mestnih parkih.“

Inženir ga je pogledal:

„Kaj hočete tu?“

„Sem vrtnar, znam“ . . .

„Kaj to nam mar! Imamo delavcev preveč“ . . .

In takrat je prvič šel in se vsedel na klopi v parku. Žalostno je bilo njegovo srce. Glej, zakaj ne dajo dela tam, kjer bi delal rad in z veseljem. Boljše bi delal nego drugi. Lepše gredice bi nasadil, take, da bi se čudili ljudje. In zdaj ga pode od tod. In Varica? Kaj pomisli Varica. Obljubil ji je hišico belo sredi rož, z zelenjem pokrito okoli in okoli. In zdaj bo mislila, da ne zna nič, da je lagal, ko je obljubljal . . . Spomnil se je, da so gospodje, še višji, nego vratar, varuh, vrtnar in inženir. In odšel je v mesto. Prišel je v v mestno hišo in pri vratih je stal vratar:

„Prosim, jaz sem vrtnar, hotel bi delati v mestnih parkih.“

Vratar je zmignil z rameni:

„Pojdite dalje po stopnicah, o tem jaz ne vem.

Sladka nada je le za trenutek napolnila utrujeno srec.

Odšel je po stopnicah in na vrhu je stal stražnik:

„Službe iščem v mestnih parkih, prosim, sem izveden vrtnar.“

„Pojdite dalje po hodniku in tam vprašajte.“

Še lepša nada je napolnila srce. Odšel je po hodniku in tam je bil napis: oskrbnik mestnih nasadov. Potrkal je in vstopil.

„Prosim, dovolite, sem vrtnar in bi želel službe v mestnih parkih.“

Oskrbnik je vstal in ga premeril od glave do nog.

„Počakajte.“

In odšel je v sobo, ki je bil nad njo napis: mestni svetnik. Začulo se je nejevoljno mrmranje. Vrnil se je oskrbnik in rekel:

„Oglasite se pri inženirju, ako potrebuje delavcev, vas vsprejme.“

Priklonil se je in odšel, padle so nade, kakor so vstale v utrujenem srcu.

Kam sedaj? K inženirju? Odšel je nazaj v mestne parke. Delavci so delali tam, kakor preje a inženirja ni bilo pri njih. Čakal je cel dan do večera. In ko je bila ura deset je varuh izgnal vse zakasnele ljudi iz parkov na ulico in tudi njega. A kam naj gre spat? Obšel je parke in je našel ograjo. Ozrl se je in preskočil je ograjo... Poiskal je klop in takrat je prvič spal v mestnih parkih. Sladko in grenko je bilo vse, kar je čutil v srcu. Zasanjal se je, in zdelo se mu je, da mora priti vse tako, kakor je mislil. Jutri pride inženir in ga vsprejme. Spočetka bo delavec in potem več, vedno več, dokler ne postane vrtnar mestnih parkov. In hišica! In Varica... Tako je zaspal. Drugi dan je prišel inženir. Približal se mu je in rekel: „Bil sem pri oskrbniku mestnih nasadov, prosim za delo.“

„Saj ste bili včeraj tu, kaj za vruga hočete.“

Zmignil je z ramama.

„Dela in kruha,“ je odgovoril.

„Dela in kruha,“ je rekel inženir, „toliko jih je, „in pokazal je obe roki.

„Toda jaz sem vrtuar“...

„Tudi vrtnarjev je zdaj dovolj. Počakajte, morda pozneje.“ Poklonil se je in odšel.

„Počakajte morda pozneje,“ mu je zvenelo tolažilno po ušesih in je potnilo srce s sladkimi nadami. In v teh nadah je prespal celo noč v parku. Bila je to druga noč. In od tedaj so se začeli dnovi čakanja in odmevalo je po njih: „počakajte, morda pozneje. In čakal je in čakal in prinesli niso dnovi ničesar: ne dela ne kruha, ne lepih nasadov, niti bele hišice med cvetočimi rožami, obraščene z zelenjem. Ničesar niso prinesli razun pisma od Varice.

„Tako si izpolnil svoje obljube! To se bile tvoje besede. Laž, sama laž. Jaz sem se odločila, omožim se v kratkem, ne potrebujem več da bi skrbel zame.“

Zasmejal se je, ko je prečital to pismo na klopi v parku. Zasmejal se je in zmečkal pismo.

„Varica, Varica, ha, ha... Ne, jaz ne bom skrbel, nimam več za koga skrbeti“...

In ni šel več k inženirju vprašat niti po delu, niti po službi. Postal je duh mestnih parkov, kakor smo ga poznali vsi. Čemu bi bil delal? Prazno in brez pomena je bilo njegovo življenje in brez pomena bi bilo delo, ko bi ne imel komu delati. Lahko bi

bili lepi mestni parki; nasadi bi bili, kákor nebesa, a zdaj je vseeno. Ona jih ne vidi, ne, ker jih ni morda znal nasaditi, ampak, ker jih ni mogel. In tako je posedal po klopeh cele dni. Gospoda je šumela mimo in se čudila nad bogatimi lepo duhtečimi cveticami. On se je^a smejal s prezirljivim obrazom:

„Kaj vi veste, kaj bi moralo biti in kaj bi moglo biti!“ si je mislil. Sreča Vaša, da ne veste, ker bi sicer razdrli vse. Tako pa se veselite nad tem, kar vidite. A tukaj, glejte, leži sila, ki je mogla . . . Ker ni zmogla, je padla. Vam je ni žal, naj je ne bo niti drugim niti meni. Počivam torej brez dela in gledam to, kar vi, veselja ni v mojem srcu, samo pomilovanje.

In tako so ga metali navadno vsak večer iz mestnih parkov. Dokler ni nekoč po zimi, po noči zmrznil na klopi blizu bele hišice ki je stala prazna v oddaljenem kotu mestnih nasadov.

Premišljal sem ravno, kaj je, kar uničuje življenje in sem se spomnil na duha mestnih parkov.

ROMAN ROMANOV:

PRIŠLE PO TIHE JESENSKE NOČI.

Prišle po tihe jesenske noči,
in s sanjami srce objele,
iz teme po vstale tvoje roke,
na prsi me mehke prižele.

Iz teme po vstale tvoje oči,
iz njih so se polze vtrnile,
ljubezni mrtvi najini
na grob so tihi kanile.

In vrnil se je ves davni čas,
vse hrepenje verno —
O ljubica, jaz te ljubim spet,
oh, kot nekoč — neizmerno!

ZVORAN ZVORANOV:

FILOZOF MARTIN.

ČRTICA.

Ne bojte se, da vam bom pravil o dolgočasnem, študiranem filozofu, ki ima zlate naočnike na nosu in plešasto glavo, ki premišljuje in filozofira celo svoje življenje. ne da bi vedel, pri čem je! Ne — pripovedovati vam hočem o filozofu, ki šole odznotraj nemara še nikdar videl ni, ki ima raztrgane in razcefrane hlače, hodi navadno bos in nosi luknjast klobuk in razpeto srajco — o vaškem filozofu Martinu, ki ga imajo ljudje za norca, kjer le morejo, a se ga tudi boje, ker mu malo manjka, kakor pravijo.

Skoraj v vsaki vasi dobiš také čudake, ki imajo o svetu in judeh drugačne misli kakor navadni zemljani. Zato so ločeni od judi, skoraj sovražijo jih, hodijo svoje lastne poti in mislijo in govore sami s seboj. Pri kaki priliki pa bruhne njih mišljenje nenadoma na dan — in tedaj ostrme voščani za hip nad njih besedami, a potem se jim na skrivnem ali očitno začnejo smejati. Filozof pa zakolne, ker ve, da mu živ krst ne da prav, in gre svojo pot in se ogiblje in sovraži ljudi od dne do dne bolj.

Tak filozof in čudak je bil Slivarjev Martin.

Tisti čas, ko se je izvršila ta zanj usodepolna historija, je pripravljala čitalnica v Breznici, rojstni vasi Slivarjevega Martina, veselico.

Veselica! — Kaj je to — veselica — je premišljeval Martin, ki je o vsaki stvari premišljeval, kaj je, kak namen in konec ima. Veselica! To bo nemara nekaj, pri čemur se bodo ljudje veselili na ta ali drugi način. Čemu veselica sedaj, ko že ni bilo dežja toliko časa, ko kmetje tarnajo, da bo suša vse vzela, in ko je več žalosti v vasi nego veselja? In celo denar bodo zahtevali od ljudi pri tej veselici in sicer mnogo denarja. Čemu vse to, kak namen ima ta veselica?

Tako se je vpraševal ves čas, odkar je slišal, da bo veselica. — Bogve — morda ima ta stvar vendar kak dober namen kakor vino in žganje, ki ga človek pije v ta namen, da pozabi vse križe in težave in se razveseli in pove ljudem, kar jim gre. — Pa pojdem pogledat tudi jaz k veselici — si je mislil Martin tiste tedne pred veselico in hranil groše, ki jih je dobil za to ali ono delo, ki je je opravil bogatejšim sosedom, kadar se mu je zljubilo. Kajti edino premoženje Slivarjevega Martina je bila polpodrta bajta ob koncu vasi in pusta njivica kraj nje, ki bi pa svojega gospodarja ne bišla mogla preživljati, če bi ne bil šel tuintam v dnino k imovitejšim vaščanom. Bilo je sicer to revno življenje, a včasih je vendar ostal kak groš za žganje in vino, katerega se je Martin redko, a tedaj do gluhe pijanosti napil.

Tako je počasi prišla nedelja, ko se je imela vršiti veselica.

Tisto popoldne je bil Slivarjev Martin med prvimi, ki so odšteli pet grošev za vstopnino in prišli na slavnostni prostor, veliko dvorišče, okrašeno na vseh koncih in krajih, kjer so ljudje z radostno nestrpnostjo pričakovali začetka veselice. Kajti niti najstarejši ljudje se niso spominjali, da bi bila že kdaj v Breznici veselica, in zato so bili vsi radovedni, kako bo.

Martin je sedel k stranski, iz desk zbiti mizi in naročil vina.

„Kaj si tudi ti prišel, Martin? Le glej, da kake nerodnosti ne napraviš!“ se mu je nasmejala rdeča in urna dekla, ki mu je prinesla polič vina na mizo.

„Kaj skrbiš zame, punčara neumna?“ je zamrmral med zobmi in si nalil vina v kozarec.

Izpil je na dušek in mehka zadovoljnost se mu je razlila po telesu.

— Hm, morda bo vendar še kaj pametnega ta veselica — si je mislil in gledal ljudi, ki so prihajali.

Bila so vesela kmečka dekleta v pisanih rutah s šopki na prsih, ki so se tiho, sramežljivo pogovarjala in le tuintam se veselo, prešerno nasmejala, če je prišel mimo fant in se pošalil z njimi, ali če se je študent ozrl s predrznimi očmi po njih, ko se je med njimi rinil v ospredje proti odru. Tam je sedela v prvih vrstah gospoda, gospod župnik iz bližnjega trga z obema kapelanoma, gospod nadučitelj in še mnogo drugih, katerih Martin ni poznal. In med vsemi temi so bile belooblečene ženske, učiteljice, poštarke, blagajničarke in bogve kaj še vse iz bližnjih trgov in vasi. Sladki smehi so bili tam spredaj, pahljače so šumele, bele lakti in roke in vratovi so se bleščali in oči so trepetale v veselju in zapeljivem oguju.

Martin je gledal in poslušal vse to in tiha, zlobna nevolja se je počasi budila v ujem.

— Čemu so vsi ti prišli sem? — se je vprašal in gledal na pisane vrste. Osobito ga je jezil črnooblečen škric iz mesta, ki je sedel pri vaški učiteljici. Šepetal ji je na uho in se pri klanjal in ovil končno roko krog njenega stola in se skoraj dotikal z nosom njenega ramena.

— Kaj je treba, da se hodijo ljudje sem ženit? — se je razjezil Martin na tihem in pogledal v ozadje dvorišča. Tam so stali kmečki veljaki in se modro in dostojno pogovarjali, kakor se spodobi. Vse je poznal in imel o vsakem svojo misel. Tam je bil tudi župan, stari Keber, ki mu je o vsaki priliki kaj utrgal od dnine, a bil spoštovan od vseh kakor imovit in pošten mož.

„Vrag ga vzemi!“ je zaklel Martin tiho, izlil vino v kozarec in žaropotal s policiem po mizi, da bi mu prinesli drugo.

A tedaj je zacingljalo na odru, počasi se je dvignil pisani zastor in tam je stal mlad učitelj iz bližnje vasi, se obračal in priklanjal in začel govoriti. Čudne besede so bile, Martin je poslušal, a razumel ni ničesar.

Zopet je vdaril s policiem po mizi.

„Tiho!“ je zaklical nekdo v sprednjih vrstah, a Martin se ni vstrašil in zaklical: „Vina!“

Vse se je zganilo, na odru se je govornik zmešal in pogledal s prosečimi in neumnimi očmi proti Martinu, oni škric, ki se je ženil z vaško učiteljico, pa je vstal in zakričal z jeznim in razburjenim glasom: „Mir!“ Vse polno oči je bilo vprtih v Martina in celo gospod župnik se je ozrl vanj s hudim pogledom, kakor stari gospod pred leti, ko je Martin hodil še h kršanskemu nauku in ni ničesar znal.

Martin se je vstrašil teh pogledov in povetil oči, hudo mu je postalo v duši in zdelo se mu je, da je napravil velik greh.

Govornik na odru je govoril dalje o narodu in izobrazil, k Martinu pa je prisedel stari njegov prijatelj Matevž, poljski čuvaj in občinski policaj obenem.

„Prijatelj Martin!“ mu je zašepetal na uho „nikar ne uganjaj takih neumnosti, ker drugače, so rekli oče župan, naj te ven vržem. Saj veš, stara prijatelja sva, in nerad bi to storil. Zato lepo tiho pij in glej in poslušaj vse te reči, ki se bodo godile, a jezik drži lepo za zobmi, posebno če je kdo na odru!“

„Saj bi pil — pa ko mi vina ne prineso . . .“ je dejal Martin, ki se mu je dobro zdelo, da ga je Matevž na lepem in dobrohotno opomnil.

„No, čakaj, takoj dobiš vino!“ je dejal ta in odšel s policiem.

Govornik je končal in se spet priklanjal na vse strani, nekdo v prvih vrstah je zaklical „Živijo!“ in plosknil z rokama. In nato so še drugi v prvih vrstah zaploskali, kmetje odzad pa so le kimali z glavami, ploskanje se jim je zdelo nemara preneumno.

„Na, Martin!“ je dejal Matevž, ki se je prirnil s policiem srečno skozi ljudi, in ga krepko postavil na mizo.“

Martina je obšla hvaležnost do prijatelja in ponudil je tudi njemu piti. Ta je prisedel k njemu in oba stačila in se pogovarjala tiho o tem in onem.

Toda naenkrat je spet zacingljalo, zastor se je dvignil in na odru je stala lepa gospodična.

„Vidiš, Martin, ta je iz Ljubljane! Tam poje in vsi poslušajo njeno petje, ki je neznansko lepo!“ je zašepetal čuvaj Martinu na uho.

Gospodična se je priklonila, bel list, ki ga je držala v rokah, je zatrepetal, tisti škric, ki se je ženil z učiteljico, je vdaril po tipkah glasovirja in lepa pesem je šla prek ljudi.

Martin je molčal in poslušal. — Čemu poje tako jokavo — si je mislil — ko bi vendar pri veselici moralo biti le veselo? — In gledal je vanjo in se spomnil na sveto Barbaro v oltarju, ki ima oči obrnjene proti nebu.

Vedno bolj ga je jezilo to petje. — Čemu poje ta jokava punca, mesto da bi fantje zapeli po domače kako veselo okroglo? — si je mislil in pil svoje vino. Slednjič mu je prišla imenitna misel v glavo, ki je je bil prav vesel. — Stopim pokonci pred te ljudi in jim povem, da ni nič prav, kar delajo. Čemu ta veselica, ki je je sama klavrnost? In čemu denar zapravljati na tako nespameten način? — In naenkrat mu je bilo žal tistih grošev, ki jih je bil dal za vstopnino, trdo prisluženih grošev, ki bodo romali nemara z jokavo gospodično v Ljubljano. Kajti zastonj nemara vendar ne poje.

Gospodična je končala, v prednjih vrstah je vse zopet zaploskalo, par gospodov je kričalo: „Još!“ in ploskalo s čudovito trdovratnostjo dalje.

Zopet je vdaril oni škric po tipkah in gospodična je zapela veselo, urno pesem, ki se je s čudno milino dotaknila Martino-vega srca.

„No, saj vendar zna še nekaj peti!“ je rekel Matevžu, ko je končala gospodična, se poklonila in je med burnim ploskanjem zastor padel.

„Zna, zna!“ je pritrdil Matevž. „Za tiste denarje, ki jih dobi, bi tudi jaz zapel, če bi imel glas zato!“ —

Veselica se je vršila dalje, fantje so peli dolge hrvaške pesmi, katerih Martin ni razumel, prišli so zopet govorniki na oder in tudi tista gospodična je zopet pela.

Martin pa je pil že svoj peti polič, gledal zamišljen predse in čudne misli so mu šle po glavi, kako tudi on povzdigne svoj glas in pove ljudem, kar jim gre.

Prišla je predzadnja točka, veseloigra, v kateri študenti opeharijo nerodnega kmeta za klobase, vino in denar in brez kazni pobegnejo.

Prišel je kmet na oder z visokimi golenicami in starimi irhastimi hlačami, prišli so razni sosedje, berači in študentje, vsi na čudne načine našemljeni ki so govorili tako, kakor živ krst pri zdravi pameti ne govori.

— S tem hoče gospoda nas reveže in kmete oponašati in zanorca imeti — je šinilo Martinu po glavi, ko je gledal vso stvar. — Nikdo izmed vseh, kar jih je tukaj, nemara ne ve, za kaj se gre, a jaz jim povem. In ven naj poženejo vse te škrice, ki se iz nas revežev norca delajo in nas ob denar pripravljajo! —

Tako jo mislil Martin in čakal nestrpno konca igre, da stopi pred ljudi in jim to pove.

Študenti na odru so izpili vino in veselo odromali s klobasami in denarjem, revež kmet pa je sedel čudovito ošemljen sred odra in čakal, da študenti spet pridejo. In molčal je kot lipov bog, niti lastnemu očetu ni hotel odgovoriti. In tako se je zgodilo, da je moral priti doktor iz mesta ozdravit kmeta, o katerem so vsi mislili, da se mu je zmešalo. A končno se revež izpameti, ko ga doktor z mogočno gesto oblije z mrzlo vodo, in izpozna, da so ga študenti opeharili, ko mu doktor to dokaže s kopo dokazov in lepih naukov. Doktor na odru se je začel poslavljal in si je bil že nataknil visok cylinder.

— Zdaj bo nemara konec vsega skupaj! — si je mislil Martin in izpil do dna. Popravil si je klobuk, čudovit pogum ga je obšel in besede so mu kar same silile na jezik.

Zastor je padel, vse je ploskalo in se smejalo do solz.

— Zdaj bo čas! — si je dejal Martin na in vstal. Zavrtelo se mu je v glavi, kolena so se mu na lahko tresla in moral se je prijeti za mizo. Tudi drugod so ljudje že vstajali in se glasno razgovarjali in smejali.“

Visok, hreščeč Martinov glas je preklical vse druge.

„Ha, ljudje, kmetje! je zakričal in vdaril z roko po mizi. „Opeharili so vas s to veselico. Denar so vam pobrali in še zanorca vas imajo!“

Občinski policaj Matevž je skušal pomiriti prijatelja. Molči vendar in se spravi spat!

Drugi so se pa smejali in čula so se vprašanja: „Kdo nas je opeharil, ti šema pijana?“

Martin se je otresele Matevža in kričal dalje: „Gospoda, ti škrici prokleti. Ženit so se prišli sem in nas reveže zanorca imet. V Ljubljano ponesejo naš denar in ga tam zapijejo!...“

Gospoda v prednjih vrstah je postala nervozna in ženske so se v strahu stiskale k svojim kavalirjem.

Župan Keber je energično namignil Matevžu, naj spravi pijanega Martina ven.

Polica j je stopil k prijatelju, sive brke so se mu tresle, položil mu je roko na ramo in mu z resnim, mogočnim glasom dejal: „Mir, so dejali gospod župan, drugače te zapremo!“

„Kaj? Mene boste zapirali kot tatu?“ je kričal Martin. „Te kavke iz mesta zaprite, ki revežem denar kradejo, te zlodje, ki nič nedelajo, te proklete škrice!...“

„Vrži ga ven, Matevž — tega socialista!“ je zakričal župan ves jezen.

Matevž je prijel Martina za rokav in ga hotel potegniti izza mize.

„Marš z mano, šleva pijana!“ je kričal nanj.

„Kaj? ... Ti boš mene zmirjal in počil ven ...“ se je penil Martin in se z naglim sunkom iztrgal iz Matevževih rok.

Zgrabil je polici h na mizi in ga z vso silo vrgel policaju v obraz.

„Na, tu imaš!...“

Revež Matevž je zakrilil z rokama po zraku, po obrazu se mu je v curku razlila kri in omahnil je nazaj.

Vse je zavreščalo skrog, gospodične so zajokale in slišali so se glasi: „Ubil ga je, vode, pomagajte!“

Martin se je videl Matevža, svojega starega prijatelja, kakor mrtvega pred seboj.

Z divjim krikom je planil izza mize, ljudje so se v strahu razmaknili pred njim, on pa je bežal ven.

„Žandarje! ... Držite ga!“ so kričali nekateri, a nikdo mu ni zastavil poti.

Martin pa je bežal ... bežal ...

V hipu je bil izven vasi in se obrnil prek travnikov in njiv proti gozdu.

— Ha ... ubil sem ga ... do smrti sem ga ubil ... — mu je šumelo po glavi in divja groza mu je stresala telo. — Bežal je, kar je mogel. V visoki koruzi je izgubil klobuk in ostri listi so ga rezali v obraz in v oči, a on je bežal ... bežal ... Ni videl ne poti, ne steze pred seboj, le bled Matevžev obraz je stal pred njim, po levem očesu in licu je lil debel curek krvi in roke so krilile obupno v smrtnem strahu po zraku ...

Martin je pribežal v gozd, ki se je raztezal ob vasi prek doline, po kateri je tek el velik potok. Ob globokem jezu pri žagi je obstal.

Bil je ves moker od potu in z razpraskanega obraza in rok mu je kapala kri.

Vse je bilo tiho, le visoko v hrastu nad njim je pikala žolna in iz daljave se je slišalo počojno zvonjenje.

V Martinu pa je bila divja groza in blazen strah... Srce mu je tolklo v prsih, kakor bi hotelo počiti, pred očmi se mu je svetlikalo in v ušesih mu je šumelo.

Napeto je poslušal...

— Ha... ali ne šumi koruza in ne gre tam *po stezi nekdo, hiti in hiti, in svetla kapa in bajonet se blesti v solncu?...

Obupna misel je šinila Martinu v glavo.

„Ne... vi prokleti... ne dobite me...“ se je zakrohotal in se zagnal naravnost na sredo jeza...

Parkrat še so se pokazale iz temne vode stisnjene pesti in obupan, bled obraz... potem pa je vse izginilo, le veliki kolobarji so rahlo pljuskali ob breg... A še teh ni zapazil vesel fant, ki je žvižgaje par minut potem šel mimo...

— — — — —
In tako se je zgodilo, da je našel drugi dan hlapec iz žage ob jezovi ograji Martina vtopljenega.

Spravili so ga v vaško mrtvašnico in dan pozneje je bil na občinske stroške pogreb, katerega se je vdeležil z zavezano glavo tudi vaški policaj Matevž, ki je edini izmed vseh potočil par solz za nesrečnim vaškim filozofom Martinom, ki se je bil zavoljo njega vtopil... —

JANKO LEBAN:

POSLANCI SMRTI.*)

Torej ste se pojavili
in že stojite sred predvežja?
Verujte: niste spravili
iz dušnega me ravnotežja!

V sprejemnico stopite le,
na divan sedite, fotelje;
tu vinca! Potegnite le!
To kaplja je, da je veselje!

Bolestij mi prinašate?
Pa toliko! Hej, čast velika!
V zadregi to me vprašate,
če li življenje še me mika...

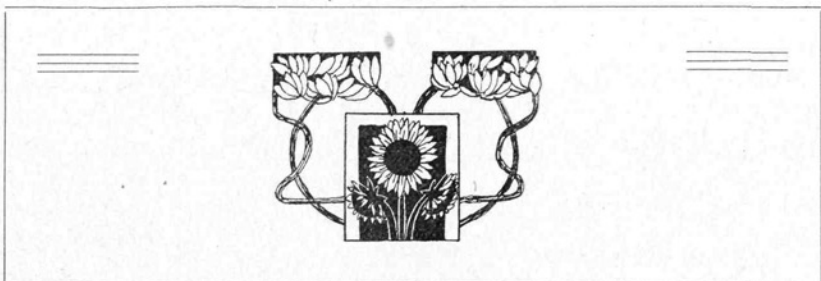
*Ne vežem na ta svet srcá,
saj moje je življenje bedno,
kar luč ugledal sem svetá,
trpin sem bil na svetu vedno!...*

In, če izginem zdaj odtod;
kje bitje bode se jokálo?
*Najbrž še klel bo gadjí rod,
da me preganjal je premálo!...*

Pozdravite mi *Smrt*, gospó,
recite jej, čestiti gosti,
le kmalu pride naj s kosó
življenja rešit me grenkósti!

Pripravi naj mi tamkaj stan,
ki v njem srcé se bo umirilo
in po življenju, polnem ran,
na vekomaj se veselilo!...

*) Po Grimmovi pravljici so poslanci smrti = bolezní.

VASOVANOV:

POLITIKA V HIŠI JEREMIJEVI.

HUMORESKA.

V zabavo vam bo ta zgodba ... Gospodarju Jeremiji in njegovemu prijatelju Boltageju je pa delala vse drugo kakor prijetnosti ...

Začela se je ob volitvah in nehala te dni ...

Politika in sama politika je preživljala tisti dan ves trg Močvirje — seveda tudi zadnjo hišo gospodarja Jeremije ...

Odzvonilo je poldne — kandidat je bil izvoljen.

I silno nervoznostjo in potno upehanostjo se je izkopal gospodar Jeremija iz tesne množice volivcev ... Malo si je popravil zmečkani klobuk, in pesti potisnil v žep in šel domu ...

„No — Jeremija, kdo je?“

Poprašal ga je sosed, ki ga je srečal ... Nič odgovora ... Ni imel te navade Jeremija, navadno je rad govoril in tudi grd ni bil prej kedaj, da bi bil klel, kakor danes, ko mu je na tihem ušla težka in tehtna ... Iz besne strasti so se mu delale in pletle misli, ki so mu kar sproti risale načrt ...

„Čak zlodej ... boš plačal zato ... še danes te slovim...“

Na prijatelja Boltageja, svojega dolgoletnega gostača, je to mislil vsopot do doma.

Konci hiše ga je čakala žena Tonca. „Jerem — ali je res?... Boltagej pravi, da je zmagal njegov...“

Tudi ženi Tonci niso šle te besede iz mirnega srca, preveč so se ji bliskali pogledi kvišku v prvo nadstropje ...

„M hm ... njegov...“

Zaničljivo se je nasmehnil Jerem in trdo stopil po stopnicah ... Zagledal je prijatelja Boltageja, ki se mu je zadovoljno in srečno smehljaj nasproti ... in to ga je pogrelo in pograbilo še huje ...

„Kakšen mož si ... sram te bodi...“

„Kako, saj je moj zmagal, ljubi Jerem...“ Z šalo je začel Boltagej, pa se je le prekmalu spremenila tudi njegova beseda v resnost:

„Mi ni zato, četudi...“

„Mislim, da ti tudi ne sme biti — sem jaz gospodar...“

„Si ... si, zato pa tudi grem, da boš vedel, o sveti Uršuli ... Povem ti pa: moško to ni in ni...“

Po celi Jeremijevi hiši je grmelo na vse strani od prepira...

Moža sta nehala, v jezi sta se razšla: Boltagej v svoje stanovanje... gospodar Jeremija pa naprej po stopnicah v zgornico.

Nihče izmed nju se ni vtaknil med razjarjeni ženski, ki sta tudi začeli že med moževim ropotom na svojo roko in sta drdrali mimo vseh ovinkov ... In še nista končali ...

„Beračeva si...“

„Ti pa pa milijonarjeva...“

„Molči — še očeta nisi imela...“

„Ti ni nič mari tisto ... Kar tiho, tudi mi vemo...“

„No kar le ... a to: da te nahrbunta tvoj — ha ha...“

Glasno in razkošno se je nasmijala gospodinja Tonca in se venomer zibala pod stopnicami in mahala z rokami. Čez držaje ob stopnicah se je nagnila Boltagejeva in zavpila nad njo...

„Tebe ... tebe, kadar se ga navlečeš ... Piješ ga... piješ...“

Silno je vzkipela Tonca, po stopnicah se je zagnala...

„Molči-i-i baba grda ... Pred svojim pragom pomeđi!“

In hkrati ob tistem je priletela metla v Boltagejko, ki jo je pograbila in zmedla nekoliko smeti v smetišnico ... V hipu se je naredilo ...

Smetišnica je zropotala in metla zdrsnila po stopnicah...

Pred noge so se nasule Tonci smeti ...

„Vidiš, jaz sem že, zdaj pa še ti — pred svojim...“

Lop ... lop ...

Vrata so zaječala in hiša se je stresla ... „Le počakaj Boltagejka!“

Še enkrat se je streslo po celi hiši ...

Bunf ... bunf ...

Tudi Tonca se je zaprla v svojo sobo ... — Okna so bila odprta in Boltagej je slišal Jeremijeve besede:

„Ne besede ne zini več z Boltagejko!“

In tudi Jeremijeva sta lahko razumela:

„Še poglej je ne več!“

Nobeni na škodo še lahko povem: tisto popoldne sta obe jokali v svoji kamri ...

* * *

Ni, da bi vam napisal celo poglavje, kako se je godilo v Jeremijevi hiši do teh dni ... In tudi še, ker mi je znan že konec tiste zgodbe ... Toliko rečem: ceremonije so bile, ceremonije in dolge ... Ženske jih znajo.

„Ti, Tonco sem danes pogledala in nasmijala se je...“ je povedala z važnim povdarkom Boltagejka možu pri kosilu. —

Kajne: tako se navadno začne ... in spet se vrača priateljstvo ... Zato tudi v Jeremijevě hiši ni bilo drugače.

„Presneto neumno je bilo to ...“

„Pomisli vendar, politika ...“

Ravno tisti naglas in zadovoljen in srečen nasmeh na Boltagejevih ustnih, kakor takrat, ko je zmagal njegov ...

Pri Boltageju v sobi so sedeli okoli mize ... Jerem je prinesel časopis, glasno je prebral nekaj vrstic in potem so govorili.

Boltagej je bil hud:

„To je pa že preveč ... Poglej ga lumpa, tako nam je povedal tam gori na Dunaju, tukaj je pa govoril tisti večer lepo in sladko, da bi ga bil poslušal celo noč in še naprej ... Enkrat sem ga slišal, in sem bil prepričan: nič drugače ne sme biti ... O ti politika, zdaj jo razumem viš. Srečen si Jerem, da ni bil tvoj izvoljen ...“

„Ti ... nemara pa res, saj sem ga tudi jaz samo enkrat slišal in prav gotovo: noben prerok ni bolj živo in lepše oznanjeval, kakor tisti gospod nam srečo in bogatstvo. Vidiš tako: danes sva oba na tistem — politika gre pa svojo pot naprej in ne vpraša ne mene ne tebe za svet, kako bi bilo tebi ali meni prav ... Zaradi teh neumnosti bi bili pa kmalu še v sovraštvu ...“

Modro je govoril gospodar Jerem — Boltagej mu je prikimal. In Tonca se je nagnila bliže k Boltagejki in vzdihnila ...

„Oh pa res ...“

„No — ti pa povem ...“

In obe sta se nasmijali. Menda jima je prišla na misel zgodba z metlo ni smetišnico ...

Jerem je še nadaljeval:

„Presneto neumno je bilo to. Prijatelji smo že bili in politike še nismo poznali v svojem trgu in zdaj se je prisleparila k nam, in bi nas najraje pripravila da bi kar kamenjali drug drugega ... Kajne, ljubi Boltagej s tako politiko — eno hišo naprej ...“

„In kar brž ...“

Tako je potrdil lepo misel Boltagej in točil svetlega cvička v čiste kozarce ...

Jerem in Boltagej se ga nista bala ... Samo gospodinja Tonca ni marala dosti zanj, hinavsko ga je pokušala le ...

Obrazi vseh so bili srečni — in pomenki prijateljski, kakor nekdanj, ko še nista Jeremija in Boltagej poznala strasti politike in še nista volila brez prepričanja ...

In odzdaj naprej je politika v hiši Jeremijevi vzorno prijateljstvo ...

SAMKO CVETKOV:

PETELINI IN PETELINČKI.

Lepa je bila dežela in solnce je sijalo na njo s posebno ljubeznijo. Povsod se je poznala ta solnčna ljubezen, pri ljudeh, doma in na polju. Ljudje tiste dežele so bili posebno pametni, domovi zelo lepo urejeni in polja so rodila pametnim ljudem stoteren sad. Kar so ljudje po drugih deželah ukrenili pametnega, to so vodniki tiste blažene in blagoslavljenе dežele vse presadili na domača tla; če je nekoliko dišalo po tujini, ničesar zato — ljudstvo še rajše seza po tujih stvarih; še otroci jedo rajše sosedov kruh, čeprav je domač pomazan. Ker je bila dežela v vsakem oziru tako srečna, ni čudno če so tudi petelini in petelinčki nad vse pričakovanje dobro vspevali in se redili, kakor gobe po poletnem pohlevnem dežju.

Kako je prišlo in kedaj, tega ni vedel nikdo, še manj pa se je komu sanjalo, zakaj je tako prišlo, ker vsakdor je bil v globočini pobožnosti polnega srca prepričan, da v toliki meri cela stvar ni bila potrebna. In kaj se je zgodilo takega, da so bili vsi prepričani o nepotrebnosti cele te stvari? — Zgodilo se je to, da so vsi petelini poskočili na najvišje vereje in vsi petelinčki za njimi na ograjo, nekateri višje drugi spet nižje, pa vsaki po svojih skromnih zmožnostih. In kaj se je zgodilo nato? — Vsi so pričeli prepevati na glas, seveda tudi to vsaki po svojih zmožnostih: eni so peli glasno, drugi pa malo tišje, ali prijazno, čeprav se jim je poznalo, da so vsi hodili v tuje šole. No, kakor je že po zakonu narave, vsi enako niso znali in po tem svojem znanju so bili tudi obrajtani. Pute in putke so jih poslušale in so sodelile. Kateri je imel lepše perje in je bolj navdušeno prepeval, tisti se jim je bolj dopadel, pa magari, da je imel nekoliko slabjši in bolj hripav glas. Navsezadnje, petelin se pozna po perju. Kakšne rodovine je, ali ga je zlegla Drmaškova ali kakšna druga koklja. Petelinčki od Drmaškove koklje so sicer prepevali lepo, ali so imeli malo veljave, ker so bili znani po svoji veliki predrznosti in tudi za kokljo so rekli, da ni posebno čednostna in pobožna kokoš. Bogve, kje je hodila, predno je prišla domov in kako je bila odgojena? Pravili so, da so jo našli tu in tam, ali gotovo nikoli v dobri in poštenu družbi, kar seveda njenemu ugledu ni koristilo niti za las; ravno nasprotno, zelo razhudile so se na njo druge matere koklje s pošteno preteklostjo in v boga-boječnosti vzgojene. Tako je torej prišlo, da so nadobudni sinovi matere Drmaške morali mnogokrat poslušati očitanja, dostikrat krivična in neopravičena . . . O, pokvarjen je svet in ne zaveda se grehov svojih! — Petelinčki stare mode so bili bolj obrajtani, čeprav so jim potomci Drmaške očitali, da so stari in bi bilo za nje in za domovino koristnejše, če bi šli v zaslužen pokoj. Stari petelini so bili ponosni na to, da so stari, posebno eden se je

repenčil, dasiravno je bil že kruljev na eno nogo in tudi druga mu je že odpovedovala, glas pa mu je bil čisto ohripavel in nobenega čednega tona ni več spravil skozi kljun. Ali bil je star, skoro bi rekel, najstariji med živadjo, zato je imel veljavo. In kaj se je zgodilo naposled s tem vodjem petelinje družine? Znesel je jajce . . . Ne silite me, boginje petja, da povem, kakšno je bilo to jajce, zadosti vam bodi, če rečem, da ga ni marala nobena kokšarica, mlade petelinčke pa je bilo sram, da so imeli takega druga. Bognasvaruj, celo med perutnino vlada zavest v svojo lepoto in moč glasu!

Mimo ograje je prišla mačka z miško v gobčku (povedal bom vse z najizbranejšimi besedami, da ne bo godrnjanja in jeze). Miška je bila še živa in je zaprosila mačko z genljivim glasom: „Preljuba moja sovražnica, samo še pet minnt življenja in nič več mi pusti! Povem ti čudovito lepo pravljico.“ — Mačka je bila usmiljena in je postavila plen na tla. „Tri pripoveduj!“ — Miška je zakašljala in pljunila kri, imela je namreč načeta pljuča. In potem je pričela.

„Ko sem bila še majhna in sem še ležala v gnezdu, ki je bilo tam gori v kokošinjaku nad hlevom, poslušala sem časih pogovore modrih petelinov. In o tem ti hočem povedati . . . Petelini so sklenili, da se združijo v močno zvezo, ki ji bo namen podreti vse grde napade, ki se kopičijo proti njim in njihovem društvenem delovanju. Govoril je star, osivel petelin, ki je pomnil že tri rodove, kakor je naglašal takoj v začetku govora. Dolgo je govoril in na široko in lepo je tudi govoril. Pripovedoval je o potrebnosti take zveze, o složnem delovanju zoper mladino, ki jih izpodriva na vseh koncih in krajih. „Skratko je krivično, da se nam posmehujejo mlečnozoba piščeta, ki jih še koklja vodi spat; neopravičljivo, stokrat neopravičljivo, stokrat neopravičljivo je, da hočejo imeti vse zase, nas pa bi radi redili z otrobi svoje plesnjive pšenice. Še potrebnih izkušenj nimajo, pa že sedajo na ograje, že pojo in reči moram, putke, posebno mlade, jih obožujejo. Ta krivica mora prenehati, dol s krivico, ena mera za vse!“ — „Živijo, mi smo s teboj!“ — Take besede so govorili tisti večer, da me jo bilo kar strah in povem ti, ne bi bila rada eden mladih petelinčkov.“ Miška je končala in mačka jo je odnesla pod pód, kjer je gostovala od predlanske zime. Petelini in petelinčki so poskakali na tla, poskusili so se še enkrat na tleh v svojih glasovih, potem pa so se razšli s svojimi družinami po vrtovih, na veliko jezo gospodarjev, ali v veliko veselje skrbnim gospodinjam tiste dežele.

Zdi se, da se grožnje starega petelina v kokošinjaku niso izpolnile, kajti mladi zarod še vedno raste in bo dosegel svoje prednike; gotovo ne majhno število pa bo dobilo še lepše perje in boljše glasove, kot pa stari šepavci, ki jim bije zadnja ura in jim že kopljejo grobove . . .

RUDOLF BELIČ:

NEKOLIKO POGLAVIJ IZ KMETSKEGA VPRAŠANJA.

I.

Zadolžitev kmetских posestev je dosegla v Avstriji tako visočino, da moramo s kar največjo skrbjo gledati v bodočnost našega kmetskega stanu. Še bolj nego oni ogromni dolgovi, ki dandanes teže zemljišča, nas straši to, da ti dolgovi od leta do leta neizmerno naraščajo in se polasčajo vedno novih žrtev. Vsako leto postanejo tisoči preje dobrih in trdnih posestnikov žrtve svojih hipotekarnih dolgov. Toda ne le kmetški stan je v nevarnosti, temveč vsa človeška družba in torej tudi država. In tega žalostnega dejstva se tudi vlada zaveda, toda ne le vlada, temveč tudi ljudski zastopniki v državni zbornici. Vsled tega vidimo, da imajo skoraj vse ljudske stranke v svojem programu: razbremenitev kmetских posestev. Ker je stvar torej zelo aktualna in bo tudi naše kmetске posestnike, kakor tudi širšo javnost zanimala, hočemo v naslednji razpravi najprvo razmotrivati to velevažno vprašanje.

Kako se ubranimo tej nevarnosti, ki preti kmetškemu stanu in s tem tudi državi?

Vsa sredstva, ki naj se vporabijo zoper to preveliko zadolžitev kmetских posestev, morajo imeti dvojno nalogo: v prvi vrsti se morajo borovati zoper vzroke zadolžitve, v drugi vrsti morajo pa odstraniti obstoječo previsoko zadolžitev. V to svrhu je pa predvsem potrebno, da spoznamo prave vzroke zadolženja. Le če merodajni krogi popolnoma jasno spoznajo te vzroke ter se o njih tudi prepričajo, morejo začeti boj zoper previsoko zadolžitev z upanjem, da dosežejo vsaj nekaj uspeha. V tem oziru se je do danes že precej storilo; vendar se še premalo pozna im pojmi te vzroke. Ravno kmetški posestniki, ki so neposredno deležni, vse premalo poznajo te vzroke. In vendar je predvsem potrebno, da ravno ti, torej priprosti kmetje, spoznajo, kje je izvir, kje je korenina tega nedostatka. Previsoka zadolžitev je strupeno drevo, katerega moramo izrjavati, uničiti, če hočemo, da bo naš kmetški

stan zopet ozdravel. Za to pa ne zadošča, če porežemo to strupeno drevo — izrupati ga moramo s korenino vred. In tako nastane prvo in poglavitno vprašanje: Kje je ta korenina? potem pa: Kado pridemo do te korenine? Na ta vprašanje hočemo torej najprvo odgovoriti.

Če kmet denar potrebuje in ga nima sam na razpolago, tedaj si ga mora izposoditi. To lahko stori vsakdo: trgovec, uradnik, privatnik. Vsakdo, ki ni pod kuratelo, si sme izposojevati denar, samo če ga dobi. Dolg pa povzroči na strani upnika gotove zahteve, na strani dolžnika gotove dolžnosti. Dolžnik je zavezan, da plačuje gotove obresti, na zahtevanje mora pa tudi dolg poplačati. Popolnoma razumljivo je, da hoče imeti upnik za svoje zahteve nekako jamščino ali varščino, da bo namreč dolžnik svoje dolžnosti izpolnjeval. Ta varščina pa ni pri vseh dolgovih enaka; upnik ne zahteva vedno enake varščine. Tako mu včasih zadošča že to, da ima v dolžnikovo osebo osebno zaupanje: upnik pozna njegovo poštenost, štedljivost, delavnost, njegove premoženjske razmere — in vse to mu zadošča kot varščina, da bo dolžnik imel voljo, pa tudi možnost plačati svoj dolg. To je personalni ali osebni dolg.

Razven personalnih dolgov imamo pa še druge vrste dolgov, pri katerih ne dobi upnik za svoje zahtevo jamstva in varščino v osebnih lastnostih in vazmerah dolžnikovih, temveč pri katerih da dolžnik upniku stvar in mu to zastavi. Ta zastavljena stvar nam predstavlja takorekoč vrednost dolga, in upnik ima pravico, da za slučaj, če dolžnik ne izpolni svojih v dolžnem kontraktu navedenih dolžnostij, vzame to zastavljeno stvar in s to zadosti svoji zahtevi. Ta zastavljena stvar je lahko nepremična ali pa premična. V prvem slučaju govorimo o hipoteki. Hipoteka je nepremično imetje, ki ostane sicer v posesti lastnika, vendar je pa za dotični dolg zastavljena ali pa s tem dolgom obremenjena v javnih zemljiških knjigah. Ta vknjižba daje upniku pravico, da, če dolžnik njegovih zahtev ne poravnava, predlaga po zakonitih formalitetah prisilno prodajo zastavljenega posestva in si iz izkupička poplača svojo zahtevo. In te vrste dolgovi, hipotekarni dolgovi, leže kakor ogromne, težke skale na ramenah našega kmeta in ga vedno bolj in bolj pritiskajo k tlom

Znano je, da moremo zemljišče zastaviti za poljubno visok dolg in tudi za več dolgov, samo upnike moramo dobiti, ki nam posodijo. Vzemimo n. pr. posestvo, ki je vredno 12.000 kron. To posestvo je že obremenjeno z 2000 kronami. Posestnik torej to posestvo še vedno lahko obremeni s hipotekami. In zgodi se, da je na posestvu že za 12.000 kron hipotek. Ali to ovira, posestvo še nadalje obremenjevati? Nikakor ne! Vsaj si novi upnik lahko misli: Če pride posestvo na dražbo, tedaj se ga prav lahko proda za 15.000 ali še več kron. Torej je dovolj kritja še za nadaljno obremenjenje. Če torej upnik posodi, tedaj posestnik svoje

posestvo popolnoma poljubno lahko zadolži — zakon ga pri tem ne ovira. Zakon torej ne pozna meje, čez katero se posestva ne sme obremeniti s hipotekami. Toda ne samo z ozirom na visokost in število dolgov ni nikake meje, temveč tudi z ozirom na kakovost in namen teh dolgov ni ničesar določenega. Tako je po zakonu popolnoma vseeno, zakaj smo napravili te dolgove; v svrhu melioracij ali pa da pokrijemo svoje izgube pri igri i. t. d.

Na ta način so torej dandanes kmetska posestva (razven fideikomisov) po zakonu neomejeno hypotekarično zadolžljiva.

In ravno to, da ni nikakih zakonitih mej, do katerih sme posestnik svoje posestvo hypotekarično zadolžiti, je vzrok, in sicer glavni vzrok, da je nad kmet tako zelo zadolžen in da ti njegovi dolgovi še vedno bolj in bolj naraščaje.

Čemu se pa kmet hypotekarično zadolžuje?

Morda nam kdo poreče, da je to vprašanje popolnoma odveč. Dolg je dolg in tega moramo obrestovati in vrniti, in če smo ga napravili v to ali ono svrho. In če dolжник ne more plačati, tedaj je po polnoma vseeno, čemu je napravil dolg. Toda vendar je ravno odgovor na prejšnje vprašanje jako važen. Kajti velika razlika je med dolgem in dolgem, če so oziramo na namen tega dolga. Prej se skoraj niso prav nič brigali za to, v kakšno svrho služijo ti hypotekarični dolgovi. Še le ko so videli, da se posestva od leta do leta z novimi milijoni obremenjujejo, da prihajajo vsled tega vsako leto tisoči in tisoči posestnikov na kant i. t. d., so začeli bolj natančno ogledovati hypotekarične dolgove.

Kot glavni vzrok zadolževanja kmetских posestev naj navedemo v prvi vrsti slabo gospodarstvo. Če posestnik pije, igra, ne dela, če vse v nemar pušča in ne nadzoruje svojih poslov, tedaj je pač razumljivo, da ne more izkajati s svojimi dohodki in da mora delati dolgove. Potem pa pridejo ne z g o d e. Vsled mraza, toče, prevelike suše ali mokrote je letina slaba. Posledica tega je, da mora kmet najeti posojilo, da si nekoliko opomore. Če hoče kmet n. pr. preveč moker travnik posušiti ali pa nov hlev zidati, tedaj ga to morda več velja, nego ima denarja na razpolago. In zopet se mora zadolžiti. Toda tudi za svoje kmetovanje potrebuje denarja, in če ga nima, si ga mora izposoditi.

Če pogledamo dandanes našega kmeta, vidimo, da se vedno nahaja v nekaki potrebi, kajti često se dogaja, da stane kmeta njegovo delo več, nego pa za to delo dobi — da so torej produkcijske cene manjše nego pa produkcijski troški. In dandanes so sploh vsi izdatki neizmerno narastli, tako direktni davki in in razne priklike, različne takse in pristojbine, mzde i. t. d. Vojaščina ne jemlje kmetu le najboljših delavskih močij, temveč mu nalaga razventega tudi še velike materielne žrtve, ker mora oče svojega sina pri vojaki navadno še z denarjem podpirati. Ker hite ljudje z dežele v mesta, v Ameriko, v rudokope in tovarne, je na deželi vedno manj in manj delavcev in poslov, vsled česar

obdelovanje vedno bolj nazaduje. Vse to pospešuje, da se kmetijstvo več ne izplačuje, rentira. In tako je popolnoma naravna posledica, da kmet iz tega ali onega vzroka potrebuje denar. Tega dobi pa le, če se zadolži. Toda to še niso vsi vzroki, ki povzročujejo zadolženje. Če se posestvo proda, tedaj ostane navadno del kupne cene na posestvu kot hipoteka; če se posestvo podeduje, tedaj pridejo k raznim dolgovom glavnega dediča še deli sodedičev kot hipotekarični dolgovi. Tako prevzame dedič posestvo obremenjeno z novimi hipotekami. In ravno ti dolgovi tvorijo navadno največji del vseh dolgov.

Mi poznamo torej najvažnejše vzroke, vsled katerih se posestniki hipotekarično zadolže. Četudi moramo vsak dolg obrestovati in vrniti, smo vendar trdili, da je ravno v tem oziru velika razlika med dolgovi. Če namreč opazujemo hipotekarično dolgove po prej naznačenih vzrokih, nastaja vprašanje: Kakšno korist pa ima posestvo oziroma kmetijstvo od teh dolgov? Če kdo vzame posojilo, da s tem posestvo zboljša, meliorira, ki mu potem več prinaša — tedaj se to zgodi v korist in prospeh posestva. Iz onega, kar mu posestvo več prinaša, more posestnik dolg obrestovati in ga v obrokih vračati. To je produktiven dolg. Popolnoma drugače je pa, če dolgovi nastajajo vsled slabega gospodarstva. Taki dolgovi ne služijo interesom posestva. Omožčujejo sicer, da se dolжник še nekaj časa vzdrži na posestvu, ne rešijo ga pa ne, temveč pospešijo navadno njegovo propadanje. Kajti če dohodki posestva prej niso zadoščali, kako morejo še le zdaj, ko mora še novi dolg obrestovati. Taki dolgovi so vedno neproduktivni in ne pomenijo nič družega, nego novo obremenitev posestva. In če primerjamo produktivne in neproduktivne dolgove, tedaj, vidimo, da so produktivni dolgovi v primeri z neproduktivnimi precej majhni. Največji del hipotek tvorijo neproduktivni dolgovi, ki posestvo le obremenjujejo in prikrajšujejo koristi, katere ima posestnik od svojega posestva, oziroma te koristi popolnoma uničijo. Da je to neproduktivno zadolževanje v tej meri za kmetski stan največja nevarnost, je pač razumljivo — in da je ravno neproduktivna zadolžitev tako visoka, je pač vsega uvaževanja vredno.

II.

Zemljišče ima popolnoma drugo naravo in drug namen nego ostale stvari, vsled tega mora človeška družba z istimi tudi docela drugače postopati. Čevlji, obleka, žito, meso in drugo neposredno zadošča človeškim zahtevam. Da izpolnjujejo te svojo nalogo, morajo priti v posest ljudi. Pri uporabi se jih tudi obenem porabi, obrabi in prej ali slej uniči. Te uporabljive stvari bi ne dosegale svojega namena, če bi ne bile premične, da pridejo na ta način v neposredno posest ljudi, in če bi jih venomer ne pomnoževali, producirali, da zadoščajo vedno naraščajočim potrebam.

Odkod pa prihajajo te stvari?

Najprvo jih seveda izdelujejo iz surovin: mizo iz lesa, čevlje iz usnja. Če pa še dalje vprašujemo, odkod so surovine, tedaj vidimo, da te vse izvirajo iz zemlje. Zemlja ima nalogo, da poraja vedno in vedno vsled sodelovanja narave in človeškeda dela različne uporabljive stvari. Te stvari so premične, kakor to zahteva njihov namen — uporaba; zemlja je nepremična. Te stvari moremo in tudi moramo pomnoževati, pridelujemo jih iz pravira, iz zemlje — in ta ostane, te ne izdelujemo oziroma ne pridelujemo zopet iz kake druge snovi. Zemljo nam je dala narava in je ne moremo množiti. —

V trgovskem prometu ureja cene blaga predvsem zakon popraševanja in ponujanja. Producent ali trgovec ponujata blago; oni, ki blago potrebuje, popraša po njem. Na strani prodajalčevi je ponujanje, na strani kupčevi popraševanje. Vsak poljedelec je že na živinjskem semnju opazoval, kako se cena ravna po ponujanju in popraševanju. Čim več je živine, čim večje je ponujanje, tim nižje so cene. Če pa pride veliko trgovcev, ki potrebujejo mnogo živine, tedaj so visoke cene. Če je zelo velika potreba, pa zelo pičlo ponujanje, tedaj morejo nastati prav neizmerne cene. Temu pa odpomore dejstvo, da je blago premično in množilno. Vedno naraščajoča potreba sili k produkciji. Kjer je velika, naraščajoča potreba, naraščajoče popraševanje, tja pošiljajo in dobavljajo tudi producirano blago. Na ta način ponujanje dopolnjuje popraševanje ter se cene izjednačujejo.

Popolnoma drugače je pa pri prometu z zemljišči. Popraševanje po zemlji je veliko. Povsod, kjer so zdrave socialne razmere, je to popraševanje zelo veliko. Kaj pa ponujanje? Ali je tu ravnotako kakor pri blagovnem prometu, kjer se blago pošilja na kraj popraševanja, da postavijo velikemu popraševanju tudi veliko ponujanje nasproti? Nikakor ne! Temu se zoperstavlja narava, zemlja je vendar nepremična. Toda ponujanje je je še manjše, vsakdo hoče svoj košček zemlje za se obdržati. In znamenje nezdravih razmer je, če začno tualitam zemljo prodajati. Tako se torej dagaja, da je popraševanje po zemlji veliko, zelo veliko; ponujanje pa majhno, navadno tim manjše, čim večje je popraševanje. In naravna posledica tega je, da za zemljišča plačujejo visoke, mnogokrat previsoke cene.

In ravno veled tega, ker so zemljiška posestva neomejeno zadolžljiva, je popraševanje po zemlji še večje, vsled česar zemljiške cene še bolj rastejo. Ta neomejena zadolžljivost ne omogočuje torej le zadolževanja, temveč direktno povzročuje visoko zadolženje.

Zadolžljivost zemlje povzroči, da kupcu ni treba z gotovim denarjem plačati. Del kupne cene, in če je prodajalec zadovoljen, tudi celo sme ostati dolžen. Ta dolg potem kot hipoteko naloži na posestvo. Prodajalec pa meni, da je njegova zahteva s hipoteko popolnoma zadostno krita, in je največkrat še celo vesel, da ne dobi denarja v roke, temveč da je isti dobro in varno

naložen. Če pa potrebuje denar, tedaj odpove; in dobi se drug dober človek, ki ima denar in ga ne potrebuje. Potem pa zopet ta posodi denar, da se izplača prvi upnik. Zadolžljivost nudi torej tudi onim, ki nimajo zadosti lastnega denarja, možnost, da si kupijo zemljo. In tako kupujejo zemljo tudi ljudje, ki nimajo prav nič lastnega denarja. Pri tem pa nastaja nekaka lahkomi-selnost. Da se mora izposojeni kapital plačati, na to navadno še le takrat mislijo, če jim upnik dolg odpove; obresti — te bodo pa že na ta ali oni način plačali. In dogaja se potem, da taki lahkomi-selni ljudje ponujajo cene, ki so za mnogo višje nego je prava vrednost posestev.

Če stavijo kupovalci tako visoke ponudbe, tedaj ne bo vsled tega prava vrednost posestva večja, vrednost ostane ista — posestvo je bilo v prometu previsoko cenjeno. In tako se dan-danes vobče govori, da imajo posestva dvojno vrednost, donosno vrednost in prometno vrednost. Pravzaprav bi bilo pa pravilno: Posestva imajo prodajno ceno, ki se pa razlikuje od prave vrednosti. Prodajna cena je navadno višja nego vrednost. Kje je temu iskati vzroka, smo videli.

SMEŠNICE.

Nepotrebno vprašanje.

„Gospod, odzunaj vpraša de-narni pismonoša po vas — ali ga naj pustim dalje?“

„Podagra“.

On: „Kako sem vesel, — ravno-kar mi je odjenjalo.“

Ona: „Skoda — kako bodem pa sedaj vreme spoznala?“

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

PIKICA.

(RODBINSKA SLIČICA).

To je nekaj milega, pristrčnega in solnčnega. Naša srečica je, jasna, prijazna, kakor zvezdica. Prav za prav se imenuje Maša — Mašica — ali ker je tako dobra in ljubeznjiva zdeli smo ji neštevilno veselih imen.

Vsi jo imamo neopisljivo radi.

Zjutraj ob petih ali ob šestih se prebudi. In nič ne joka, čeprav še ni niti štiri mesece stara. Prebudi se zelo dobre volje, poigra se z ročicama, pogleda s svojima očkama naokoli, vidi da je že dan, opazuje nekaj časa svetlo senco, ki pada skozi odprto okno na steno njej nasproti ali ker je vse tiho se oglasi.

„Gin, gin!“ pravi zadovoljno.

Njena mamica se na ta poziv takoj prebudi. Ona ima sicer zelo trden spanec, nič jo ne moti, če je še tak hrup na ulici, če vozovi še tako ropočejo po mestnem tlaku. imeniten spanec ima z eno besedo rečeno. Ali če pravi Pikica „gin, gin“ še tako tiho in pohlevno prebudi se takoj.

Pikičina mamica — razume se, da sem jaz ta srečna, pre-srečna mamica — skoči kvišku, previjo jo, poljubi jo na ročice, na kolena in na njene smešne petice — v obraz jo zaradi higijenskih ozirov ne poljublja nikdar — potem sede ž njo na prukico in ji da piti.

Pikica se smeja, potrepa z debelo in drobckeno rokico mamico po prsih, zacmoka in odpre rožnata usteca na strežaj — naravnost na strežaj. In potem začne piti z veliko udanostjo. Svetle temne oči — Pikica je črna punčka po mamici za spremembo od Vladoše, ki je plavolaska in modrooka po tateju — njene svetle temne oči torej izražavajo globoko zadovoljstvo in skoraj smešno blaženost.

Tudi mama je zelo dobre volje. Razkuštrana je, na pol oblečena ali jako dobre volje. V hiši je še vse tiho. V drugem kotu spi Vladoša, v drugi sobi leži tatej a Barica smrči v oni svoji majhni kamrici konec hodnika.

Pikica zajutrkuje vztrajno in z velikim apetitom.

„Kako si spala, Pikec?“ vpraša mama. „Ali se ti je kaj sanjalo? Ali se ti je sanjalo, Pikica, da sva sinoči s tatejom do enajstih šetala v parku, ker je bila mesečna in prelepa noč? In razgovarjala sva se, kakor pred osmimi leti ob času najinih prvih poljubov. Pikica ali se ti ne zdi, da je na svetu imenitno in lepo? Reci, nu, reci!“

Mama pogleda Pikico v obraz. Pikica je rdeča, topla, na ličecu ji visi bela mlečna kaplja, oči so svetle, svetle, kakor dva plamenčka.

„Gin, gin?“, odgovarja Pikica.

To se pravi: Draga mama, pusti zdaj take reči, vidiš da sem še lačna. Na svetu je menda res lepo ali nikar mi ne nagajaj! Bodi pametna, nagni moje shrambice malo bolj k meni, da pojem, kar je za me pripravljeno.

Mama vidi, da ima Pikica prav, nagne se k njej in tista smešna usteca zopet cmoknejo veselo in skrajno zadovoljno.

„Oh, Pikica ljuba, strašno te imam rada. In lepo je na svetu prav za res!“

Pikica se napije. Težka in sladko-lena leži mami v naročju.

Vladoša se budi v drugem kotu. Pretegne se, zazdeha in skoči s postelje k nama, ko vidi da sedivi na prukici.

Nove srajce ima dolge do pet s širokimi rokavi. Kakor frater izgleda v njih, kakor mlad frater Dominikanec.

„O, o, kaj smo že popili?“ vpraša Pikico. „Ali je dišalo? Kakšne rokice so to, kaj ne mama?“

Vladoša položi Pikičino rokico sebi na dlan in gleda palec pa vse prste, smešni mazinec, sladke jamice, pa one mehke blazinice in majhne nohteke in cela rokica ji je strašno všeč. Vzdigne jo k svojemu licu, ki je tudi še vroče in rdeče od spanja in požgačka se z rokico okolo ust in po obrazu.

„Gin, gin,“ pozdravlja Pikica sestro.

„Gingica, pišček!“ pravi Vladoša zaljubljeno. „Oh, mama, kaj ne naša Pikica je pristrčna, pristrčna punčka?! Ali je spala vso noč?“

„Saj več da spi vedno vso noč?“

„Od sedmih zvečer?“

„Od sedmih zvečer.“

„In nič ni jokala?“

„Nič.“

„Nič se ni premaknila?“

„Nič se ni premaknila, kakor po navadi ne.“

„Kaj ne, mama, tako dobrega otroka sploh ni, kakor je naša Gingica? Sinoči je rekla babica, da še nikoli ni videla tako zlato dete.“

Mami — meni — poskoči srce v prečudni, smeječi sreči.

„Oh, dekleti, hčerki, kako je življenje lepo in dobro.“

In obe objame in pritisne k sebi.

Pikica je sita, zadovoljna. Zaspala jo mami na rokah. Oprezno jo položi nazaj na njeno posteljico. Z Vladošo jo gledati še nekaj časa, kako diha, kako drži rokice stisnjene v pest, kako se zaziblje v snu sladek nasmeh na drobnih ustecah, potem gre Vladoša še malo spat, mama pa se obleče.

Pikica spi dalje do osmih. Takrat se prebudi Vladoša v drugič — zdaj o počitnicah spi Vladoša po dvanajst ur na dan. Komaj obleče eno nogavico že ji ne da radovednost miru. Mora pogledati kaj dela Pikica. Pikica še spi ali Vladoši se zdi, da je pogledala. Čisto majčkeno jo ščipne v lice.

„Gingica, zajček srebrni, kaj se še nisi prebudilo?“

Gingica, zajček srebrni se prebudi, pretegne se, uh! na vso moč.

„Mum! mum!“ zagodrnja in udari okoli sebe.

Vladoša se ji nastavi na vso moč blizu. Presrečna je, če jo prime Gingica za uho ali če jo zagrabi za srajco.

Mama pride v spalnico.

„Kaj se že zopet igraš s Pikico!“ se jezi na Vlado. „Oblači se! To je strah s teboj, celo uro se oblačiš!“

„Če me pa Gingica drži. Poglej, da me drži.“

Mama pristopi, pogleda, odpre rokico, da bi mogla Vladoša proč. Ali Vladoša neče proč. Mama odvezuje Pikico, Vlada pripravlja sveže plenice, svežo srajčico, leti ven naročat Barici naj pripravi vodo, ker se je Gingica prebudila in se bo kopala takoj, takoj.

Mama nese Pikico v kuhinjo. Pikica skače v povoju, včasih se oglasi: „hem, hem!“ in čaka kaj se bo ž njo zgodilo.

Voda je pripravljena, Vlada položi Pikinčino milo mami k rokam, potem mast in dve čisti platneni cunjici, eno za oči, drugo za usta.

Pikica skače v vodi, smeja se zadovoljno in pljuska z nogicami. Cela družina stoji naokoli in gleda. Tata je prišel iz svoje ordinacije, on vščipne Pikico na koleno, potiplje znanstveno mišice in jo vpraša: „No, Pikica, Plebannš, kdaj pojdeš z menoj loviti rogače?“

To je namreč v familiji, da vsi moški in ženski Jelovšeki love na svojih izletih rogače in rogačice, metulje, hrošče, gosenice, polže, žabe — vse kar leze ino gre.

Plebanuš ne pravi nič, z roko lopne po vodi, da odleti par kapljic na tatejev zlati cviker.

„Oho, oho dekle!“

Zunaj zacinkne zvonec.

„Gospod doktor! gospod doktor!“ kliče sluga na hodniku in tata se izgubi iz kuhinje.

„Milostiva,“ pravi Barica, „ali ste videli, kako ima naša mala zrele oči? Kakor da je dve leti stara take jasne in pametne oči ima. Minkica, prepeliček ti, pisani, gin, gin! ... Vidite kako me gleda, glej Vlada kako me gleda!“

„Ni res, mene gleda!“ se prepira Vlada in se drenja bliže.

„Kaj bo tebe gledala?! Mojo rdečo ruto gleda. Minkica, Min-ki-ca! Kako ima Barica lepo ruto, kaj ne, kaj ne? Rdečo, kakor mak, kaj ne?“

Mama umiva Pikico in podi Vladošo in Barico proč.

„Obleci se Vlada, takoj! Bosa si še in v hlačicah! Takoj proč, takoj oblačit, omivat se, zajutrkovat! — — — In vi, Barica, kaj vi stojite?! ... Kdaj bo pospravljeno, moj Bog?! ... Kdaj bodeste prišli na trg! In danes je sobota!“

Končno sti mama in Pikica sami.

Ko je Pikica okopana se malo jezi, ker se ji zdi oblačenje odveč in pa prepočasno. Ona je lačna in tisto umivanje ust in izpiranje oči z mlačno vodo. tisto oblačenje srajčice in jankice se ji zdi prav sitno in nepotrebno. Jokala bi najrajše.

„Mem! Mem!“ se jezi in debela solzica se zablišči nad temnimi trepalnicami.

Ali mama hiti. Predno se Pikica pripravi na jok že leži mami na kolenih in mama si hitro in nepotrpežljivo odpenja obleko. Zaradi Pikice ima mama vsak drugi gumb odtrgan na vseh bluzah, čeprav jih šiva skoro vsak dan.

Potem gre Pikica zopet v svojo posteljo. Če se ji ljubi, spi, če ne pa si kaj pripoveduje v svojem posebnem jeziku, ki ga ne razume vsak. Barica trdi, da „poje, kakor ptiček v gnezdecu.“

Mama gospodinji, piše, gre na sprehod ali v obiske, sploh ima dve uri pred Pikico mir. Pikice nihče drugi ne jemlje v roke, kakor mama. To je že tako upeljano. In niti mama niti kdo drugi ne razvaja Pikice z nošenjem in nepotrebnim povalo- vanjem po naročju in po rokah. Pikica je najrajše v svoji posteljici. Od tam opazuje kaj se godi pri nas, kdaj se odpro vrata, kdo pride v sobo in kdo gre ven. Njene vesele očke pozdravijo vsacega prijazno, zato se vsaki poigra ž njo, ko gre mimo nje. Če se ji zdi, da jo preveč zanemarjajo kliče: „Mo! mo!“ to se pravi: „Ljudje, k meni, pogledjte me, razveselite me!“

Včasih pride mama domov in sliši že na stopnicah prepir.

„Zakaj se igrate ž njo? Jaz vas bom že zatožila mami, da ste jo poljubili, ko jo ne smete!“ slišim Vladinšin glas.

„O, čakaj, a kaj ti počneš?! Kaj jo nisi prebudila?! Še minuto ji ne daš miru!“ odgovarja Barica.

Ko mama pozvoni priletiti obedve odpirat.

„Mama, Barica je . . .“

„Milostiva, Vlada je . . .“

Mama že ve kaj je pa spodi obe ven iz sobe. Ali ne dasti se. Med vrati stojiti in obe naenkrat pripovedujeti.

„Mama, meni je rekla Gingica . . . „Oša“, predstavi si „Oša“ je rekla čisto jasno,“ trdi Vladoša.

„Ali, milostiva, kihnila je, nič ni rekla. Kar je res, je res. Meni je potegnila ruto in glave, govoriti pa še ne zna,“ pripoveduje Barica.

„Nič ne veruj, mama, Barica si je sama odvezala ruto. Ali mene, mene Pikica pozna, pa me je poklicala, resnično. Hotela je reči Vladoša pa je rekla samo „Oša,“ ker je še majhna.“

„Oh, milostiva, ne verujte . . .“

Komaj se mama reši obeh klepetalk pride tata iz bolnišnice in seveda naravnost k Pikici. Vlada za njim.

Še preobleči se mama ne more. Vlada kriči: „Mama, mama, tata Pikico žgačka.“

Mama pribeži in otme Pikico tateju.

„Zakaj ji še ti ne daš miru, ko veš da to žgačkanje ni zdravo. Božjast bo dobila . . .“

„Šmir . . .“ veli tata popolnoma brez vsacega rešpekta. „Saj sem doktor . . . Sploh jo pa žgačkam samo na podplatih.“ Mama položi Pikico nazaj v njeno postoljico in se gre ven preoblačit in preobuvat.

Čez nekaj časa pride Barica k nji: „Milostiva, gospod piha Pikici v obraz.“

Mama hiti Pikici na pomoč. Vladoša in tata se igrata z njo — mama nima tega rada. Vse mogoče stvari počneta z njo.

Tata vzdigava rokice gor in dol: „Nu, Plebanuš, to je telovadba kaj ne? Še z nogicami: ena . . . dve . . .“

Pikičine oči se čudijo, čudijo, obrazek je presenečen, usteca so odprta.

Vladoša se zmisli, da bi bilo fletno, če bi položila Gingico na trebušček.

Tata položi Pikico na trebušček, Vlada mu pomaga. Pikica izgleda v tem položaju res zelo smešno. Težko glavicu vzdigne včasih kvišku, zaguga se na desno, pa na levo, očke so važne in resne, z nokicami in rokicami máha naokoli, iz smešnih ustec se zasliši utrujen in začuden: „ben, ben.“ Nerodno se ozira Pikica naokrog z začudeno. ljubeznjivo radovednostjo.

Zdaj je prišla mamica. Pikica jo pozdravi živahno.

„Vidiš, plava. plava!“ kriči Vladoša.

Mama položi Pikico zopet nazaj na hrbet. Pogleda jo vsa radostna, vesela in srečna: „Naša Pikica je zlat metuljček, kakor janjček je dobra! Pikica! Pik! Pik!“

Pikica zahihita.

„Slabo izgleda,“ pravi tata nalašč. „Zdi se mi da je danes blede. Kakšno bolezen bo dobila pa bo umrla. Gotovo si jedla včeraj kakšne zelene češplje, ko si bila na trgu,“ očita mami.

To je res, da ima mama sadje prav rada in ni tako natančna. Če je tudi še malo zeleno kasto, v tek ji gre vseeno . . .

Mama se prestraši, vzame Pikico v naročje in jo gre ogledovat k oknu, ali Pikica je zdrava. Očke so jasne in blesteče, kakor dva žareča dragulja, jeziček, ki se pokaže včasih med usticami je rdeč, gibčen in podvzeten. Pikici ni nič. Nasprotno, zelo vesela je.

„Brrr!“ naredi, da skačejo sline vsenaokrog.

Mama je poljubi na tiste mehke, mehke laske na temenu: „Moje, moje srebrno, pisano! Rožica, grličica! Sladka naša! Dekliček naš!“

Barica pride klicat k obedu: „Vse bo mrzlo. Juha je že pol ure na mizi. Vse bo za nič. In pa tisto pospravljanje potem. Do treh umivam posodje, ko o pol dve še vse na mizi stoji!“

Tako se jezi ali tudi ona pristopi bliže in potipa s prstom Pikinčino mehko rožasto ličece: „Ti dekletce ti, kako gleda. Čakaj, ko boš velika bom prišla jaz, ki bom takrat že stara ženska pa

bom rekla: Gospodična, ali se me še kaj spominjate? Nu, ko ste bili majhni sem vam prala vaše plenice. In na solnce sem jih obešala, da so bile bele ko sneg, tople in sveže. Tako je, Micika. Morda boš že zaročena takrat. Nu, Bog ve kje hodi tvoj bodoči mož okoli po sveti. Tako kakšne tri ali štiri leta je star in poreden seveda. Morda zdaj-le stoji v kakšnem kotu in se dere... Pikica, kaj je naredil, kaj?"

Pikica pravi: „Gin, gin,“ mama pa jo položi nazaj v posteljico. Pikica je najrajša v svoji posteljici. Nosi jo nihče, samo popoldne se vozi na sprehod. Mama sama jo pelja ali pa Barica. Vlada skače ob strani, kuka za zastor, če Pikica spi ali če gleda po strani ven, v mreži na vratu ji visi velika žoga, ki jo je dobila za god, v roki pa nosi lesen krog in palčico. S tem se podi po parku.

Pikica čaka, da pridejo v park. Tam spuste streho raz njenega vozička in Pikica lahko gleda naokrog ali pa kvišku v zeleno drevje, v goste veje, skozi ktere samo tu in tam svetlika modro nebo. Pikica molči, njene oči gledajo mirno in resno v veliki, neznani svet. Po celo uro ali dve jo ne moti nihče. Vladoša se igra, mama čita, Barica šiva nov predpasnik. Pikica leži v znak in gleda, kako trepeče listje v čistem, toplem zraku, posluša kako pojo ptice, kako se otroci igrajo glasno pojoč in v malem telescu budi se polahko, polahko nežna, bela, svetla dušica, v malem srčecu klije milina neka — jasna in vesela dobrot, prisrčnost in ljubeznjivost. Nobene zlobe ni v tem drobnem srčecu. nobene sence v mali, rahli dušici.

Mame je včasih strah. Kako se vzgaja milina v takem majhnem srcu, kako se seje dobrot v tako nežno komaj, komaj vzcvetajočo dušico?

Nagne se mama k Pikici, ki je vedno vedra, ki ne muči s svojim krikom niti nje, niti nobenega v hiši, ki nikogar ne moti v njegovem delu ali razvedriju ali počitku, nagne se k nji, gleda jo dolgo in strah jo je, da ne bi pokvarila tega zlahtnega brstja, ki je vzklilo v nji, strah jo je da ne bi pala ljulika iz njenih rok v to ljubeznjivo, drobno in milo bitje...

Ob sedmih gre Pikica spat. Mama jo malo omije za lahko noč, nahrani jo, obleče ji toplo jankico kajti Pikica spi pri odprtih oknih in bi se lahko prehladila, če bi ne bila toplo oblečena in Pikica zaspi. Mama jo samo položi v posteljico, zagrne zastor in Pikice ni. Že dva meseca je, odkar se ne prebudi po noči nikdar. Po dnevi je točna, kakor tista ura — kukavica, ki vsako uro zaku ka svoj ku-ku, ku-ku. Pikica je napravljena čez dan na dve uri. Vsake dve uri začivka svoj prisrčni na pol veseli in na pol nestrpni „gin, gin.“ To je ravno tako, kakor bi rekla: „Haló, ljudje, mama, moj čas je tu, jaz sem mokra in zelo lačna.“

Nihče se še ni jezil na Pikico; Pikičina zasluga je, da je njena mama vedra in sveža, cvetoča in vesela in ne utrujena, zlovoljna in nervozna, kakor so druge mame, ki nimajo cele noči

miru in ki jim ušesa neprenehoma ozvanjajo od otroškega krika. Pikičina mama ji ne bo mogla nikdar očitati, ko odraste: „Oh, koliko noči sem prečula zaradi tebe! Bolna sem postala in stara zaradi tebe! Koliko sem se te nanosila! Koliko muke, koliko skrbij sem imela zaradi tebe! Svojo mladost sem izgubila, svoje veselo srce zaradi tebe! Če sto let živiš mi ne moreš odslužiti moj trud in moje trpljenje za te!“

Pikičina mama ne bo nikdar govorila tako. Lagala bi, če bi kdaj kadarkoli govorila tako. Ne, ko se bo spomnila po letih na prve mesece Pikičinega življenja, vselej bo spreletela neka vesela, smeječa sreča njeno srce. Kako lepi spomini bodo to, kako jasni in radostni!

Ne, ko bo Pikica že velika, velika, ko ji ne bo nihče več rekel „Pikica,“ ko se bo vedelo le še o Maši, takrat ko bo imela mama že sive lase in staro razorano lice, takrat bo rekla: „Slišiš, hčerka moja, takrat tisto leto, ko si bila ti majhna, je bilo naj-srečnejše leto mojega življenja. Moj Bog, kakšno lepo leto je bilo to! Kakšen solnčen otrok si bila ti, draga moja! Morda bom jutri ali pojutrnjem prebridko jokala zaradi tebe ali ko bi izjokala jezero solza zaradi tebe en sam kratek spomin na tiste dni bo moje srce razvedril, kakor se razvedri narava, že en sam solnčni žarek pogleda okoli temne oblake. Kakšne sprelepe dneve sem preživela s teboj, duša moja!“

Tako bo govorila mama, ko bo stara, zamislila se bo globoko in oči se ji bodo orosile v srečnih jasnih spominih.

— — — — —
Vladoša me kliče:

„Mama, Gingica, me je poklicala „Adoša!“ „Adoša“ je rekla čisto jasno. Pojdi poslušat!“

Jaz vem, da ni res ali vendar bežim k posteljici naše ljubeznjive, zlate, prisrčne Pikice.

ZORENSKI:

ROMARJI . . .

Za nas teman je svod —
„Vi romarji, ki romate
noč vsako na goró,
da prvi solnce gledate,
da prvi srečo pijete . . .
— želim vam srečno pot!“
Nam jasno ni nebó —
a mi vas ne zavidamo . . .
— Sinoči šli ste vsi za srečo,
a danes, jutri vsi nesrečni
si rano lečie skelečo . . . t

UGANKE.

Razpisujemo danes

Deseti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. oktobra. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

1. Dekorativna vaza (po sliki).	5. Ivan Vesel <i>Ruska antologia</i> (krasno vezana knjiga).
2. A. Medved: <i>Poezije</i> (krasno vezana knjiga).	6. <i>Skrinjica za šivanje</i> .
3. <i>Pogled na Sarajevo</i> (slika v okvirju).	7.—8. <i>Posode za kavo</i> .
4. Dekorativni kip.	

79. Kvadrat.

R. Zagorski, Ljubljana.

a					a
	a				a
		a		a	
			a		
		a		a	
	a				a
a					a

del sveta,
poturčen voj,
posebne vrste kroglja,
Avstro-ogrska kronovina
debeloglavka,
puščavnik,
črke.

80. Številna uganka.

Ljudevit Koser, Juršinci.

123 žival
321 zabava.

81. Uganka.

V. S. Kranj.

Poznaš dvanajst bratov, ki skoro
vsi enako dolgo žive in se tekom
leta iznova porode?

82. Šaljivo vprašanje.

Mihael Pustišek, Zdole-Kozje.

Ko stoji je ona, ko leži in domov
hiti je pa on. Kaj je?

83. Uganka.

Kuhar Anton, Trbovlje.

Beseda cela — lučico — v po-
letni noči nam prijazno znači:

Glas prvi proč — pravice
hčerko — in poštenost našo jači:

Besede pol in ena črka več —
je lepa ptičica.

Kdo uganil bo? To vprašam
pač odveč!

84. Tajinstveni napis.

Mimi Burja, Ljubljana.

DEBELO JE LILO

85. Računska uganka.Mat. Perč na Dholici,
Koroško.

Mati in babica (stara
mati) obhajate ob jednem
rojstni dan. Obe skupaj
ste 100 let stari. 4 otroci,
oziroma vnuki pridejo če-
stitat. Vsak naslednji je
ravno dvakrat toliko star,
kakor drug pred njim. Vsi
4 skupaj imajo toliko let,
kolikor je babica starejša
od matere. Kako stari so
otroci, mati in babiča?

86. Uganka.

Avg. Gabrijelčič, Plave.

Zjutraj zgodaj iz vasi
v solncu . . . se blišči.
Svetla . . . svet krasi.
. . . v zraku že brenči.

87. Uganka.

Anton Pegan, Matenja vas.

Sto prstov, pet glav, štiri pa-
meti, kaj je to?

88. Konjiček.

Silvester K.

ka	Bog	za	po	viš	ga
	in	pa	ti	lo	
	blis	pre	jim	ma	
		sam	ma		
	mu	kaj	go	si	
na	vor	gaj	ča	prid	lja
ma	tis	no	ve	je	sre
ter	klju	u	ka	mu	brž
Po	Sil	pri	ler	bog	se
ves	ko	K.		ko	dok a

Rešitve ugank v 9. številu.

73. Repa --- tica = repatica. Petnajst dvakrat, dvainosemdeset trikrat, 75. Krepimo se! 76. Denar. 77. Moča, Soča, koča, toča. 78. Danes meni, jutri tebi.

Dobitki devetega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. Saharet: *Ana Suhač*, sopr. profesorja, Celje.
2. A. Aškerc: *Prešernove poezije: Jos. Dvořák*, dijač Vurberk.
3. *Morska obala v Reki* (slika): *Ferdo Ferjančič*, Kamnik.
4. Steklena skrinjica za smodke: *Ivan Pirc*, Trst.
5. L. N. Tolstoj: *Vstajenje* (knjiga): *Božo Račič*, učit. kand., Boštanj.
6. Skrinjica za rokavice: *Karol Kocjan*, poslovod. Ljubljana.
7. *Posode za kavo: Mana Pirš*, v župnišču Teharje.
8. *Posode za kavo: Terezija Kolšek*, sopr. pletarja, Polzela.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Ilica 41.

Mirko: Vaš sonet začenja:

Na nebu zvezde so migljale
med njimi luna tavalala ...

Jaz bi Vam svetovala, da pustite luno mirno dalje tavati med zvezdami in da sami ne skušate tavati v sferah poezije ... — **M. P.** Nič posebnega. — **Cvet.** Začetniške stvari. Pesmica „Gorenjski“ mi je še najbolj všeč, vendar me sili smeh, ko čitam:

Staro srce pri tebi mladi se,
dviga h kreposti se duša;
solza spomina, ki nam rodi se,
čudes jo tvoj nam posuša ...

Če se prav spominjam ste še strašno mlad, naiven fant in žalostno je, da že tožite čez „staro srce“. Ali to je pri nas v modi: še brk nima pod nosom, pa že poje o starih srcih, o prevarah strašnih, o preziru, ki ga goji za svet in življenje, katerih še okusil ni — in fabricira skovanke, kakor je ta Vaša duhovita besedna pokveka: „posuša“. — **Vitomir Borov.** Če napiše kdo par ne preveč hrapavih verzov v spominsko knjigo kakšne sentimentalne gospodične se mi zdi, da še ni pesnic. Moj Bog, kdo je med nami, ki ni speval svoj čas par pesnic. Če bi vsi ti hoteli oviti zeleno lovorjevo listje okrog ponosne glave bi morala rasti ta slavna rastlina pri nas še bolj gosto, kakor pa brinje po naših hribih. — **Irin Rodionov.** Za nič!

VSEBINA: GRIŠA: Narodna. — IV. LAH: Dub mestnih parkov. — ROMAN ROMANOV: Prišle po tihe jesenske noči. — ZVORAN ZVORANOV: Filozof Martin. — JANKO LEBAN: Poslanci smrti. — VASOVANOV: Politika v hiši jeremijevi. — SAMKO CVETKOV: Petelini in Petelinčki. — RUDOLF BELIČ: Nekoliko poglavij iz kmetkega vprašanja. — SMEŠNICE. — ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Pikika. — ZORENSKI: Romarji ... — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.
Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova ul. 22.

Malinovi grog.

Novost vredna proslaviti češko ime po celem svetu. Priprosta priprava: Skudelica vroče vode, 4 koščki sladkorja, 5 čličic malinovega groga in najboljša pijača je gotova. Malinovi grog smo uvrstili v kolekcijo, ki jo pošiljamo. Steklenica malinovega groga 2 K.

Buchtin.

Ž njim docilite izborno, slastno dišeče pečivo. Osobito gospodinje po deželi se ne morejo prehlaviti tega pridatka, ki obseza vse razne primesi. ki jih devajo dobre mestne kuharice v kruh, potice in kolače 5 zavoječkov po 10 v. zadostuje za 20—25 kg. moke.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
če na drugi
strani razven na-
ročila ni pripi-
sane nikake pri-
pombe,
sicer pa 5 vin.

O oblilih.

Oblati so res imenitna iznajdba. Naše gospodinje sem pa tje poskušajo peko oblatov svojemu drobižu in njegovim kljunčkom na ljubo, tako po domače. So pač mamice in gospodinje, ki se zelo rade postavijo z domačim sladščičarjenjem. Res je sicer, da za kaj takega ni vedno časa, potem zopet človek mora gledati, kje bi dobil klešče, ki so za peko oblatov potrebne, a vrhu vsega tega pa taki domači izdelki še pridejo dražje, kot tovarniški.

Nezaupno majete z glavo, češ, da mi moramo tako govoriti s svojega stališča. To je sicer res, tega ni mogoče tajiti, toda nečesa tudi Vi, cenjeni naši odjemalci, ne morete zanikati, da so namreč naši oblati cenejši, kot si jih pa morete narediti doma. Ker: ali ste že pokusili Vydrove „maslence“? Ni to ceno blago, za to pa tudi ni kramarsko. Tu spoznate ceno osmih vinarjev za kos v tem okusu, kateremu ga ni para.

Vydrovi masleni oblati so prav zares polizek, ki je vrhutega še hranilen, torej ne brez pomena.

Otroci imajo zelo radi oblato, škodujejo jim ne, mamica ima rada oblato, tatek tudi, naročite jih torej! Če dobite gosta, postrezite mu z njimi, če imate slavnost v hiši, naj si bo že ženitovanje, krst, semenj ali kaj drugega, dajte na mizo Vydrove maslence.

Dajte tje tudi naše dezertke! To je štirioglata, z medovim kremom polnjena vrsta. Kos velja 6 vin. Kot dopolnilo pa pridenite še naše petvinarske delikateske. Imeniten prigrizek.

Naročite torej škatljo (25 kosov) „maslencev“ za 2 K, „dezertke“ (50 kosov) 3 K ali pa „delikateske“ (50 kosov) 2 K 50 vin. Vsekakor bo pa najboljšje, če kar vse skupaj za $2 + 3 + 2 \cdot 50 = 7$ K 50 vin.

Malo časa se drže, to je res — ker človek hodi tako dolgo nadnje, dokler ni škatlja prazna. Kaj ne, Vi, ki ste to že poskusili?

Pred zlorabo tega listka se svari!

Ime:
 Stan:
 Vas:
 Zadnja pošta:
 Sled čim pošljite vzorek Vaše priznane
 Vydrove žitne kave.

Dne 190.....
 Posljite mi 5 kg. Vydrove žitne kave
 poštnine prosto za 4 K 50 v.
 Dalje mi pošljite:

Blagovolite porabiti pri naročanju!